

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

Списание
на Союзот
на друштвама
за македонски јазик
и литература
на Република Македонија

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

ISSN 0024-4791

1 - 3

СКОПЈЕ

2010

Јованка Ленкова

ДЕТСКИТЕ ИЗМИСЛИЦИ И СТВАРНОСТА
(Оливера Корвезироска: *Мојот брат од*
тринаесеттиот кам, Југореклам, Скопје, 2001)

Во романот *Мојот брат од тринаесеттиот кам* од Оливера Корвезироска како на големо платно е прикажан секојдневниот живот на едно обично, средно ситуирано современо семејство кое живее во Скопје, што се дознава од споменатите топоними.

Уволот го прави Мирна и таа е главен наратор, но не изостануваат и останатите членови од семејството. Секој од нив, на свој начин, раскажува за себе, за најблиските, за животот. Така, Мирна, како главен протагонист, раскажува 15 глави, а нејзиниот помал брат - Војдан раскажува десет глави. Инаку, Војдан оди во градинка, Мирна е основец. Како индиректен наратор се јавува и мајка им - Марија, преку нејзината електронска пошта адресирана до својата некогаш и сега најблиска, но во моментот географски најоддалечена пријателка - Светлана, која живее и работи во Словенија. Разговорите на таткото со соселите, со професорката по балет, со докторката, со Светлана и со Марија се предадени во директна форма. И реалниот автор се јавува како лик во романот. Книгата е настаната со набљудување на детското секојдневие, во директните разговори со Мирна и Војдан, затоа Оливера така љубопитно ја распрашува Мирна за сè и сешто.

Иако кардинален мотив во дадениот роман е секојдневниот живот на денешниве деца, авторот мошне лудично алузира на преафатеноста на луѓето/родителите во современото свет, односно свртеноста на возрасните/родителите кон некои банални нешта во животот. Мајката ја победува осаменоста и недостигаот од слободно време со електронска пошта до Словенија, а таткото како поразговорлива и покомуникативна личност, полесно склопува пријателства со соселите. Додека возрасните се занимаваат со банални прациња, на пример она за купувањето на гарнитурата, децата се прекупитени сами на себе. Освестени од зборовите на Мирна, наместо седечка гарнитурa, родителите им ја купуваат одамна ветената санка. *Изгледа сие ја*

премерале работата со справањето, на Мирна многу остро не прекори. Дури ме изненади нејзиниот настан! ...Додека ја слушав како не обвинува со татко ѝ, ми се чинеше дека слушам возрасен човек! За сè што рече беше во право. Ни префрли и дека не ги исполнуваме ветувањата. Навистина, уште лани им ветивме нова санка, а не им купивме..." (стр.104-105).

Авторот направил обид (и успеал!) да проникне во детската душа, да ги опфати најзначајните аспекти од детството, да ги опише дилемите на денешниве деца среде забрзаното темпо на живеење. Таква е решеноста на Мирна да се откаже од балетот кој ѝ се видел премногу тежок за учење и овде доаѓа до израз недоследноста на децата пред некои предизвици, одбива да носи влечки по дома со својот чуден детски резон: „Многу ми е тешко да сфатам дека требало постојано да се носат влечки дома, оти не било убаво да се оди по чорани. Каква врска има носењето влечки со убавината? Поедноставно ми е да мислам дека влечки се носат низ дома за да не ти студи на нозете!“ (стр.50). Бунтот против носењето на белите хулахопки, кои нејзината мајка упорно ѝ ги наметнува и бунт против подведувањето под формула, но истовремено осознава дека не треба да се откажуваме од она што ни е својствено само заради мислењето на поединци: „Бас, всушност, мразев да носам бели хулахопки, ама кој ме праќува мене!“ (стр.23); „Наредниот викенд се обидов да итраќувам, цели два дена седев во пиџами“ (стр.26); „Се облеков според сопствениот вкус. Како сите нормални девојчиња во моето одделение!“ (стр.26); „Сепак, белите хулахопки си се бели хулахопки. Во нив личам на себеси!“ (стр. 28).

Во прозаичноста на деновите разбирлива е импресионираноста на Војдан од телевизиските реклами за детергенти, шампони и ВЦ-гелови. Живеејќи во една секојдневна, по малку и монотона, еднолична реалност: „...детето секогаш бара необичност, случка која е атрактивна и привлечна, интересен тек на настаните, нешто што треба да се открие како непознато и дотогаш невидено“¹. Војдан е љубопитен (кога си игра со предметите во кујната и кога љубопитно ги разгледува разните ситни предмети во купатилото) и како и секое дете има бујна фантазија. Таков е примерот со гајтанот: „Ако едната страна од гајтанот, божемски ја вклучам во мојот кревет (всушност ќе ја пикаам под јоги-душекот!), а втората ја вклучам во креветот на Мирна (ќе ја ставам под нејзината перница), двата кревета ќе бидат поврзани и најверојатно и јас и таа наредната ноќ ќе сонуваме ист сон“ (стр.60-61). Играта со гајтанот и со елементите во купатилото и кујната за него прераснува во нова животна стварност. „Детето

¹ Натка Мицковиќ, *Детето и литературата за деца*, Македонска книга, Скопје, 1985, стр. 74.

покажува способност сино да се вживее во продуктите на својата или тугата фантазија. ...Детето уочува дека стварноста се разликува од претставите кои тоа ги имало во имагинацијата. Најчесто, таа се покажува како посиромашна, поограничена, и што е најважно, независна од неговата волја и желба за промена...Сликата на светот која постепено се појавува зад завесата на детето му изгледа непотполна и со помош на фантазијата детето ја надоградува таа слика... Присилено да живее во тесниот круг кој често го сочинуваат само собата или ограничениот простор на куќата, исполнет со мал број предмети и објекти, со помош на илузијата, како еден вид на одбрамбен механизам, детето го проширува својот мал свет -просторно и содржински. Понекогаш, тоа проширување оди до ненасетени граници: обични, тривијални нешта, кои за возрасните немаат никаква друга вредност освен употребна, се населуваат со богатството кое го креира фантазијата“².

Мошне експлицитен пример за тоа е приказната за Џоме и Мемед што им ја раскажува мајка им и која се покажува како измислена, но Мирна го продолжува раскажувањето, односно измислувањето и со тоа ја продолжува играта, толку својствена за детската личност: „Така Џоме и Мемед станаа наша тајна, наша песна и наша шифра за љубов. Наша приказна за распење и за убав сон“ (стр.81).

Новите соседи се вистинско освежување, Оливера и нејзиниот сопруг, чиј лик е крокиран и именуван според изгледот - Федер Фризура. Токму од соседката Оливера (авторот), Мирна го добива првиот поттик за пишување, кој се јавува како восхит од напишаниот состав на Оливера за жирафата. Така Мирна навлегува во светот на литературата, преземајќи малку мудрост и малку инспирација од тетка Оливера, а пак Оливера за возврат добива инспирација за нова книга. Од составот од писмената работа на Мирна за брат ѝ, соседката Оливера добива инспирација за својата книга, која изникнува полека пред нашите очи.

Евидентно е незадоволството на мајката на Мирна од својата работа, копнее по време за себе, билејќи секојдневните ситни обарски кои ги нарекува *Алигатор на секојдневието* ѝ ги грабаат деновите: „*Секојдневието, секојдневието...Како некој негласен алигатор спокорно плива зад нас и ни ги гопта сите дни како и да не биле*“, „...*Време за себе. Само за себе*“ (стр.53). Нејзините носталгични сеќавања на детството поминати со најдобрата другарка Светлана се прерадени во директна форма, во вид на електронска пошта до Светлана.

² Ново Вуковиќ, *Иза граница мислењег*, Научна књига, Београд, 1979, стр. 16.

Во романот, таа најчесто е во улогата на грикљива родител и поучувач на децата. Така е кога ја советува Мирна за употребата на лифтовите: „Мама веги дека никогаш не треба да се повискуваат овама лифта одеднаш, зашто така ели поумно се “прошете” лифтовите, ели дружите станаари збегале драгоцено време...“ (стр.5), а и во нејзината “игра со гаволчињата” за наоѓање на работите кои децата постојано ги збуват: „Трите гаволчиња се едни многу лоши и злобни гаволчиња чужшто работа е само да кружат. И, кога бараш нешто, помребно е само да им ги фрзеш очите да не ти пречат во потрагата и толку. Задржете работи самите си излезуваат!“ (стр.17).

Во романот *Мојот брат од трипасаемиот кам* на Оливера Корезироска се прикажани два диспаратни света: светот на децата и светот на возрасните. Евидентна е окупираноста на родителите со стекнување на материјални добра при што ги занемаруваат децата, но на крај сфаќаат дека само децата се важни. Со тоа, авторот суверира дека и возрасните знаат да подетинат и да се впуштат во детските игри: „Сесе кумцијата в раце сите тројца слегавме во тревинкот, тама набрзина ни ја “изсида” куќата и ние влезовме внатре замислувајќи си дека сме на годишен одмор... Колку што уживавме ние, децата, уште повеќе уживаа возрасните“ (стр.121). Возрасните толку се вживуваат во играта што го прифаќаат и детското именување. На пример, соседот Здравко инсистира да го викаат со новото име - Федер Фризура: „...а еторо, да не ти се случи уште едниш да ме кажеш „чишко Здравко“, јас и во книгата и во стварноста сум Федер Фризура.

- Измислиците немаат ништо против стварноста, госпоѓице! - додаде тетка Оливера...“ (стр.159).
Навистина, измислиците не се противат на детската стварност. Напротив, тие се составен дел од неа.

Списанието е основано во 1954 година. Прва редакција (1954-1955)
ВАСИЛ ИЉОСКИ, МИРКО ПАВЛОВСКИ,
ХАРАЛАМПИЕ ПОПЕНАКОВИЌ (главен уредник)
МИЛЕ ПОПОСКИ, АЛЕКСАНДАР СПАСОВ (одговорен уредник)
КРУМ ТОШЕВ (главен уредник)

Главни и одговорни уредници
АЛЕКСАНДАР СПАСОВ (1954-1955; 1961-1970) КРУМ ТОШЕВ (1956-1958),
ТОДОР ДИМИТРОВСКИ (1959-1960; 1983-1987), ВЛАДОЛА КОРУБИН (1971-
1976), ВЕРА СТОЈЧЕВСКА-АНТИЌ (1977-1982), МИОДРАГ ДРУТОВАЌИ (1988-
1992), АТНАС ВАНГЕЛОВ (1993), ЛИПАНА МИНОВА-ГУРКОВА (1991-1993),
НАУМЕ РАДИЧЕСКИ (1995-1999), ЕМИЛИЈА ДРВЕНКОВСКА (2000-2003),
ИДРАНКА ВЛАДОВА (2004), СТОЈКА БОЛКОВСКА (2005-2006), ВЕРА
СТОЈЧЕВСКА-АНТИЌ (2006-)

Членови на Редакцијата
ВАСИЛ ИЉОСКИ (1954-1958), ХРИСТО ЗОГРАФОВ (1956-1963), ВЛАДОЛА
КОРУБИН (1956-1958), АЛЕКСАНДАР СПАСОВ (1956-1960; 1971-1976), КРУМ
ТОШЕВ (1956-1960; 1964-1971), РУЖА ПАНОВСКА (1959-1960; 1972-1976), ТРАЈКО
СТАМАТОСКИ (1961-1976), ДИМИТАР НАУЧЕСКИ (1971-1976; 1983-1987),
АТНАС НИКОЛОВСКИ (1977-1982), АЛЕКСАНДАР ПУЖЕСКИ (1977-1982),
МИХАИЛ ЈАНУШЕВ (1983-1987), ПЕТАР БАЧУАНОВ (1988-1992), КИРИЛ
КОНЕСКИ (1988-1990), ЛИПАНА МИНОВА-ГУРКОВА (1991-1993), ДИМКА
МИТЕВА (1993), НАУМЕ РАДИЧЕСКИ (1994-1999), СТОЈКА БОЛКОВСКА (1994-
1999), СНЕЖАНА ВЕЛКОВСКА (1995-1999), ВАСИЛ ТОЦИНОВСКИ (2000-2003),
ЛИПАНА МАКАРИОСКА (2000-2003), СТОЈКА БОЛКОВСКА (2004-2005),
ВЕСНА КОСТОВСКА (2004-2005), ЛИПИЈА ТАНТРОВСКА (2005-2006), ЈАСНА
КОТЕСКА (2005-2006), СНЕЖАНА ВЕНОВСКА-АНТЕВСКА (2006-)
ВИОЛЕТА ДИМОВА (2006-)

Ракописите, на дискета, со кириличен фонт, да се адресираат до
Редакцијата на „Литературен збор“, на адреса:

Снежана Веновска-Антевска,
Институт за Македонски јазик „Крсте П. Мисирков“ - Скопје.
Ракописите што содржат графички, скици, фотографии и сл., треба да бидат
доставени со сите придружни материјали. Неуредно доставените ракописи
Редакцијата нема да ги разгледува. Ракописите не се враќаат.

Порачките на Списанието да се вришат на адреса:
Сојуз на друштвата за македонски јазик и литература на Република Македонија,
Филолошки факултет - Скопје
Жиро-сметка бр. 40100-678-5631 - Скопје.

*
кораци
Кочо Фидановски
*
печатено во
2-ри Август С - Штип

